VAMMAISFOORUMI
Vammaisjärjestöjen yhteinen ääni

Sosiaali- ja terveysvaliokunta

17.10.2024 klo 12.30/HE 125/2024

Vammaisfoorumi ry

Anniina Horto-Lönnqvist, vaikuttamistyön asiantuntija, Kuuloliitto ry

Esityksen tavoitteet

- Vammaisfoorumi pitää lähtökohtaisesti kannatettavana esityksen tavoitetta etuusjärjestelmän selkeyttämisestä. Selkeä kokonaisuus helpottaa useita etuuksia ja palveluita saavien henkilöiden ja heidän läheistensä elämää.
- Järjestelmän selkeyttäminen ei kuitenkaan saa tapahtua tavalla, joka heikentää erittäin haavoittuvassa asemassa olevien nuorten tilannetta ja heidän oikeuksiensa toteutumista, kuten tämän esityksen kohdalla uhkaa käydä.
- Vammaisfoorumi katsoo, että ehdotetut toimet ovat osin ristiriidassa aliedustettujen ryhmien ja osatyökykyisten työelämään osallistumista sekä vammaisten ihmisten osallisuuden ja yhdenvertaisuuden vahvistamista koskevien hallitusohjelmakirjausten kanssa.
- Ehdotetuilla muutoksilla voi olla merkittäviä negatiivisia vaikutuksia vammaisten nuorten itsenäistymiseen ja osallisuuteen sekä toimeentuloon.

Vaikutukset toiseen asteen opintojen takia muuttaviin nuoriin

- YK:n vammaisyleissopimuksen artiklan 24 oikeus koulutukseen vaarantuu erityisesti niiden nuorten osalta, joilla ei ole mahdollisuutta opiskella lähellä lapsuudenkotiaan.
- Moni vammainen nuori joutuu muuttamaan toisen asteen opintoja varten, koska lähimmästä oppilaitoksesta ei löydy soveltuvaa alaa tai nuori tarvitsee sellaista vaativaa erityistä tukea, jota on saatavilla vain kauempana sijaitsevasta oppilaitoksesta. Tällöin vammainen nuori joutuu asumaan viikot eri paikkakunnalla kuin muu perhe.
- Vaikka asuminen usein on maksutonta, tulee nuorelle ja hänen perheelleen esimerkiksi ruoka- ja matkakuluja, joita mahdollisesti myönnettävä opintotuki ei nykyisellä tasollaan riitä kattamaan. Vammaisetuus puolestaan on tarkoitettu kattamaan esimerkiksi lääkkeistä ja kuntoutuksesta syntyviä kustannuksia, ei elinkustannuksia.

Vaikutukset perheiden toimeentuloon

- Oikeus koulutukseen voi esitetyn muutoksen myötä vaarantua johtuen vanhempien heikosta taloudellisesta tilanteesta. Asia on tunnistettu hallituksen esityksen vaikutusarvioinnissa, mutta perheiden taloudelliseksi turvaksi on esitetty vain toimeentulotuki, joka on tarkoitettu viimesijaiseksi ja lyhytaikaiseksi etuudeksi.
- Vammaisten lasten ja nuorten perheet ovat muita useammin pienituloisia ja erityistä tukea tarvitsevien nuorten perheillä on enemmän toimeentulon haasteita kuin muiden samanikäisten nuorten perheillä. Nyt tehty ehdotus lisäisi perheiden toimeentulohaasteita entisestään ja asettaisi perheet eriarvoiseen asemaan. Vanhempien elatusvastuu ei poista sitä tosiasiaa, että vammaisten lasten ja nuorten perheissä voi olla lisäksi tarve erilaisille etuuksille.

VAMMAISFOORUMI
Vammaisjärjestöjen yhteinen ääni

Vaikutukset vammaisten nuorten koulutukseen ja toimeentuloon

- Esitys perustuu oppivelvollisuuden pidentämiseen 18. ikävuoteen. Oppivelvollisuuden suorittaminen on kuitenkin mahdollista keskeyttää toistaiseksi pysyvän vamman tai sairauden vuoksi. Nuoren kuntoutusrahan alaikärajan nosto voi lisätä 16–17-vuotiaiden toisen asteen opinnoista luopumista, kun opintoihin tarvittava taloudellinen tuki loppuu.
- Myös mahdollisuus päästä työkyvyttömyyseläkkeelle alle 18-vuotiaana tarvitaan tilanteissa, joissa vaikeimmin vammaisilla nuorilla ei katsota olevan ammatillisen kuntoutumisen mahdollisuuksia. Lähtökohta pitäisi aina olla se, että nuoren kuntoutusraha myönnettäisiin ennen työkyvyttömyyseläkettä, eikä kukaan jäisi suoraan peruskoulusta eläkkeelle. Kaikkien osalta kuntoutusrahan ehdot eivät kuitenkaan täyty ja tällöin eläke on oikea vaihtoehto. Ilman eläkettä heidän toimeentulonsa on täysin vanhemmista riippuvaista ja siten isolla osalla hyvin niukkaa.

VAMMAISFOORUMI
Vammaisjärjestöjen yhteinen ääni

Kiitos